

CONSILIUL AUDIOVIZUALULUI AL REPUBLICII MOLDOVA

DECIZIA nr. 172

din 28 iunie 2024

Cu privire la rezultatele controlului efectuat în temeiul Deciziei Consiliului Audiovizualului nr. 141 din 16 mai 2024

Prin Decizia nr. 141 din 16.05.2024, Consiliul Audiovizualului (în continuare – CA) a dispus inițierea unui control privind respectarea prevederilor art. 13 *Asigurarea informării corecte* din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018 (în continuare – CSMA) de către serviciul media audiovizual de televiziune „TVC 21”, ca urmare a difuzării programului audiovizual „Important”, cu invitata Irina Vlah, în data de 29 aprilie 2024.

În conformitate cu prevederile art. 75 alin. (4) lit. a) și art. 83 alin. (3) lit. a) din CSMA, CA a efectuat monitorizarea serviciului media audiovizual de televiziune „TVC 21” prin prisma respectării prevederilor CSMA.

Rezultatele controlului au atestat că, pe data de 29 aprilie 2024, serviciul media audiovizual de televiziune „TVC 21” a difuzat programul audiovizual „Important” cu Margarita Răducanu (durata programului: 1 oră 24 min. 53 sec.). Invitata programului a fost Irina Vlah, politiciană, fondatoarea Asociației Obștești „Platforma Moldova” și ex-bașcana UTA Găgăuzia. În cadrul programului au fost puse în discuție subiecte legate de pericolul de război, libertatea presei, vizite în teren, acțiunile guvernării, alegerile prezidențiale etc.

În debutul programului moderatoarea a făcut o prezentare generală a invitatei despre activitatea desfășurată și funcțiile deținute, precum și a oferit aprecieri personale: „și o femeie extraordinară, frumoasă și mămica unei fetițe frumoase și deștepte”, „am văzut că zilnic, ca o furnicuță, sunteți în contact cu oamenii”, „știu că mereu oamenii îmi spuneau – ei, Irina Vlah dacă vine la noi, atunci o să fie totul rezolvat - și asta, ca și jurnalistă, apreciez la dumneavoastră” și „datorită faptelor pe care le faceți dumneavoastră, noi infiltrăm acest virus al patriotismului în oamenii noștri”.

În continuare, Margarita Răducanu și Irina Vlah au abordat campania „Vocea Poporului”, desfășurată de asociația „Platforma Moldova”, apoi au trecut la dezbateră subiectelor politice și sociale.

Analiza conținutului programului a relevat că invitata a făcut mai multe declarații care pot fi considerate lipsite de suport factologic suficient sau a vociferat informații incomplete, iar moderatoarea nu a intervenit cu întrebări de precizare, cu clarificări despre contextul problemelor abordate și nu a adus în discuție alte puncte de vedere sau argumente existente:

I. [04:50] „E altă problemă care noi am aflat, e problema că oamenii care au frică mare față de război care e alături de granițele noastre, dumneavoastră știți, și oamenii noștri asemenea această problemă, războiul, cu doamna Președintă. Ei toți spun că doar doamna Președintă poate să facă că în Republica Moldova poate să fie război.”

[06:08] „Noi avem Constituție și în Constituție scrie că statul nostru are statut de neutralitate. Dar, în ultimele luni, noi vedem că doamna Președinte și echipa doamnei a majorat bugetul Ministerului de Apărare, prima, noi am citit în știri că Franța vrea să deschidă o misiune aici, în Republica Moldova.”

Noi vedem că în granițele noastre sunt oamenii din alte țări care mergă cu armate și noi nu înțelegem cine a dat permisul.”

În ceea ce privește informațiile despre misiunea franceză de apărare, este de menționat că, potrivit comunicatului de presă al Ministerului Apărării al Republicii Moldova, pe data de 7 martie 2024, Guvernele Republicii Moldova și Republicii Franceze au încheiat, la Paris, un acord de cooperare în domeniul apărării. Documentul vine în contextul consolidării relațiilor bilaterale de cooperare și ajustării cadrului legal la situația actuală de securitate. Totodată, s-a convenit că, în anul 2024, atașatul francez al apărării acreditat pentru Republica Moldova va continua să-și exercite atribuțiile de serviciu, având oficiul rezident la Chișinău. Această decizie vine în rezultatul vizitei oficiale la Chișinău a ministrului Forțelor Armate ale Republicii Franceze din septembrie 2023, în cadrul căreia a fost anunțată intenția de a inaugura în cadrul Ambasadei Republicii Franceze în Republica Moldova oficiul atașatului francez al apărării (*defence mission*)¹. În același timp, ministrul apărării, Anatolie Usatîi, a oferit detalii despre misiunea permanentă de apărare în cadrul unui program la un serviciu media privat, declarând că domeniul apărării reprezintă o posibilitate pentru dezinformare și manipulare, dar misiunea, menționată mai sus, prevede prezența unei singure persoane care va avea funcție de atașat militar în cadrul misiunii diplomatice a Republicii Franceze, fiind acreditată pentru Republica Moldova. La fel, ministrul a precizat că nu este vorba de o prezență străină, deoarece 10 ambasade dețin atașați militari, printre care se enumeră România, SUA, Belarus, Federația Rusă etc.².

Referitor la bugetul Ministerului Apărării, datele oficiale ale acestuia arată că finanțările respective au crescut nu în ultimele luni, ci în ultimii doi ani, după invazia Federației Ruse în Ucraina. Astfel, în 2022 instituția de apărare a avut un buget de cca 1 miliard 57 milioane lei, ceea ce constituia 0,38% din Produsul Intern Brut (PIB). În 2023 alocațiile au fost majorate cu 649,9 milioane lei, constituind cca 1 miliard 697 milioane lei, ceea ce reprezintă 0,55% din PIB³. Iar în 2024 bugetul Ministerului Apărării a crescut cu 270,9 milioane lei, ajungând la cca 1 miliard 968 milioane lei, sau 0,65% din PIB⁴.

Contextul și necesitatea acestor alocări sunt explicate de autoritățile Republicii Moldova în Strategia securității naționale a Republicii Moldova, aprobată în decembrie 2023. Conform documentului, în situația actuală de securitate din regiune, pentru a descuraja atacurile din exterior și pentru a-și asigura apărarea, Republica Moldova are nevoie de Forțe Armate moderne, echipate corespunzător, sustenabile, bine pregătite și, în acest scop, se planifică creșterea treptată a bugetului de apărare până la 1% din PIB în acest deceniu⁵.

Cât despre declarația Irinei Vlah referitoare la prezența militarilor străini în Republica Moldova, nu este clar la ce anume s-a referit, iar moderatoarea emisiunii nu i-a adresat întrebări de precizare.

Sectorul de securitate din Republica Moldova a devenit ținta campaniilor de manipulare a opiniei publice și a diverselor falsuri cu scopul de a aduce tensiune și panică în societate, conform constatărilor organizațiilor media specializate în verificarea faptelor, care au identificat o serie de narațiuni de manipulare diseminate în rândul populației, inclusiv despre intenția autorităților pro-europene din Republica Moldova de a trage țara în război⁶.

II. [00:25:41] *„Haideți să spunem așa, acum nu vreau să vorbesc despre Găgăuzia, vorbim dar în continuare, dar vreau să vorbesc despre discriminare în toată țară, pentru că acum sunt satele care au proiecte „Satul european” și sunt sate și orașe unde nu sunt așa proiecte pentru că primarii din aceste sate prezintă alte partide, nu e partidul guvernamental. Permanent noi auzim de la guvernare că toți au*

¹ <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=122&obj=8847>

² <https://www.youtube.com/watch?v=sxbEKqvBz8c> [10:20]

³ <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=122&obj=7907>

⁴ <https://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=147>, https://statistica.gov.md/ro/produsul-intern-brut-in-trimestrul-iv-2023-si-anul-9497_61050.html

⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141253&lang=ro

⁶ <https://stopfals.md/ro/article/doi-ani-de-razboi-falsuri-adaptate-si-repetate-pentru-a-justifica-agresiunea-a-raspan-di-frica-si-a-diviza-societatea-180925>

dreptul să participe la aceste programe dar nu au drept să câștige. Și am avut multe discuții cu primare care prezintă alte partide și Partidul Socialiștilor și Partidul domnului Chicu și independenții. Diferite partide care sunt în opoziție. Ei nu au primit așa proiecte pentru că ei nu au schimbat opinia, ei nu au schimbat partidul. Și de aceea, cum știți, ca o percheziție pentru acești primari.”

Această declarație nu are suport factologic, deoarece contravine datelor din lista proiectelor selectate în cadrul concursului „Satul European”⁷ și „Satul European expres”⁸. Analiza listei de câștigători ai programului „Satul European” (2022-2023) arată că, din 152 de proiecte selectate pentru măsura 1.1, care se referă la construcția/extinderea/reabilitarea/modernizarea sistemelor de alimentare cu apă, de epurare a apei și de canalizare, destinate obiectivelor publice de interes local, 33 de proiecte au fost obținute de primari care în anul 2019 au câștigat alegerile locale din partea Blocului Electoral „ACUM Platforma DA și PAS”, iar 119 – din partea altor partide, precum Partidul Democrat din Moldova (38), Partidul Socialiștilor din Republica Moldova (29), Partidul Liberal Democrat din Moldova (10), Partidul Nostru (8), Partidul Unității Naționale (2), Partidul Șor (2), Partidul Politic „Unirea Salvați Basarabia” (1), Partidul Popular European din Moldova (1), și candidați independenți (28).

La fel, în cadrul verificării listei de câștigători ai programului „Satul European Expres” (2023-2024), s-a constatat că din 70 de proiecte selectate pentru măsura 1.2, care se referă la instalarea iluminatului public, 43 de proiecte au fost obținute de primari care în anul 2023 au câștigat alegerile locale din partea Partidului Acțiune și Solidaritate, iar 27 – din partea altor partide, precum Partidul Social Democrat European (10), Partidul Socialiștilor din Republica Moldova (4), Partidul Liberal Democrat din Moldova (3), Mișcarea Respect Moldova (1), Partidul Dezvoltării și Consolidării Moldovei (1), și candidați independenți (8).

III. [30:45] *„Haideți să spunem așa că în aceste ultimele trei ani noi n-am văzut că doamna Sandu vine la sate, vine la orașe și vorbească cu oameni. N-am văzut. Noi permanent am văzut că doamna Președinte a fost peste hotare. Ea a avut diferite vizite, întrevederi cu președinți din diferite țări și mai departe. Dar cu oamenii n-am văzut.”*

Afirmațiile invocate în această discuție contravin comunicatelor oficiale emise de Președinția Republicii Moldova, care detaliază numeroase întâlniri ale șefei statului cu locuitorii din diverse sate și orașe ale țării. De exemplu, în perioada ianuarie-aprilie 2024, Președinția a menționat că șefa statului a vizitat raioanele Fălești și Ungheni⁹, Soroca¹⁰, Căușeni¹¹, Cimișlia¹² și Comrat¹³, iar în cadrul vizitelor a discutat cu locuitorii despre integrarea europeană, infrastructură și servicii publice.

IV. [37:37] *„Noi vedem acum ce noi am văzut în 2012, când doamna Sandu a fost ministra educației dumneavoastră, vă amintiți? În această perioadă au fost închise multe școli, 242, dacă îmi amintesc, au fost închise și acum, când ea a devenit Președinta țării, când domnul Perciun a devenit la această funcție a Ministerului Educației, încă o dată, ce noi vedem? Noi vedem că școlile în Republica Moldova, colegiile în Republica Moldova acum a început să închidă, dar și e problema foarte mare.”*

[44:40] *„Da, și cu calitatea educației nu aveam probleme. Dar dacă în fruntea Ministerului este așa un om care are o țintă școlile care el vrea să închidă, despre ce ne putem să vorbim?”*

⁷ <https://satuleuropean.gov.md/wp-content/uploads/2022/07/Lista-proiectelor-care-au-fost-selectate-in-cadrul-Concursului-Satul-European.pdf>

⁸ <https://ondrl.gov.md/wp-content/uploads/2023/07/Lista-proiecte-aprobate.pdf>

⁹ <https://presedinte.md/rom/presa/sefa-statului-a-participat-la-lansarea-unui-drum-care-leaga-trei-sate-din-raioanele-falesti-si-ungheni>

¹⁰ <https://presedinte.md/rom/presa/presedinta-maia-sandu-a-participat-la-inaugurarea-sectiei-anestezie-si-terapie-intensiva-a-spitalului-raional-soroca>

¹¹ <https://presedinte.md/rom/presa/presedinta-maia-sandu-a-discutat-cu-locuitorii-satului-taraclia-din-causeni>

¹² <https://presedinte.md/rom/presa/sefa-statului-s-a-intlnit-cu-locuitorii-din-ciucur-mingir-si-cu-antreprenorii-din-raionul-cimislia>

¹³ <https://presedinte.md/rom/presa/sefa-statului-a-sustinut-o-lectie-publica-la-universitatea-de-stat-din-comrat-scopul-nostru-este-sa-pastram-pacea-si-sa-construim-impreuna-conditii-mai-bune-de-viata-pentru-toti-cetatenii>

Datele Biroului Național de Statistică arată că, în anii 2012-2015, când Maia Sandu a fost ministra educației, și-au încetat activitatea 73 de instituții de învățământ primar și secundar: în 2012 numărul total de instituții a constituit 1394, iar în 2015 – 1321. Totodată, procesul de reducere a numărului de instituții de învățământ se atestă atât în perioadele anterioare, cât și în cele ulterioare¹⁴. Conform informațiilor cuprinse în Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020, aprobată de Guvernul Republicii Moldova, în anul 2005 Ministerul Educației a demarat un proces de reorganizare a rețelei școlare și de înființare a unor școli de circumscripție, în perioada 2005-2013 fiind reorganizate 206 de instituții din învățământul general. Autoritățile au explicat necesitatea unor astfel de măsuri prin declinul demografic cauzat de sporul negativ al populației și de exodul peste hotare, ce a condus la reducerea semnificativă a numărului elevilor și al studenților. În anii 1990-2012, numărul elevilor s-a înjumătățit, în timp ce numărul instituțiilor școlare s-a redus doar cu 14,6%¹⁵.

Narațiunea conform căreia Maia Sandu a închis peste 200 de școli în perioada în care a fost ministru a educației este dezmințită în spațiul public de diferite instituții media, inclusiv de organizațiile specializate în verificarea faptelor din Republica Moldova și de peste hotare¹⁶.

Declarația Irinei Vlah despre închiderea școlilor profesionale se referă la Hotărârea Guvernului nr. 366 din 29.05.2024 cu privire la reorganizarea unor instituții de învățământ profesional-tehnic¹⁷, care prevede reorganizarea a 7 instituții de învățământ prin fuzionarea lor cu alte colegii și școli profesionale. În nota informativă la hotărârea de Guvern, această măsură se argumentează prin reducerea numărului total de elevi și numărul excesiv de mic de elevi în mai multe instituții de învățământ profesional-tehnic, ceea ce înseamnă funcționarea ineficientă a acestora. Documentul constată și scăderea calității modului de pregătire profesională a elevilor în instituțiile menționate ca urmare a rezultatelor evaluărilor înregistrate.

Pe parcursul programului invitata a venit și cu alte afirmații neprobate:

[06:53] „Și sunt multe lucruri care sunt foarte stranii pentru țara noastră și noi vedem că echipa care acum e la guvernare a schimbat Constituție, o dată, când a schimbat articolul 13, noi nu vorbim despre conținutul, noi vorbim despre procedura cum a fost schimbată Constituția noastră. Și de aceea noi vedem că pentru doamna Președinte nu sunt hotarele. Când ea vrea să fac ceva, ea fără probleme schimbe și legea, ea fără probleme schimbe și Constituția noastră și de aceea toată lumea vadă că așa situația e și ei văd toate riscurile care sunt acum în țară și ei văd că doamna Președinte nu promovează pace. Ea spune că da, noi trebuie să avem pace în țară dar toate acțiunile care ea fac și care fac colegii ei din partidul PAS tot promovează interesele a țărilor vecine, să spunem așa. Și de aceea noi vedem și auzim că este frică între cetățenii noștri și ei în toate localitățile.”

[11:01] „Aceasta e, e dictatura. Încă o problemă cu care noi luptăm. Dumneavoastră știți că 13 canale de televiziune au fost închise, 60 site-uri au fost închise. Acum oamenii au frică să vorbească și acasă.”

[11:30] „Și când noi am vorbit, ei permanent așa au privit dacă nu e nimic alături de ei, pentru că ei au spus că ei nu pot să vorbească, pentru că permanent este presiunea. Este presiunea din partea guvernărilor și oamenii care lucrează în sistemul bugetar, dacă ei au altă părere, dacă ei au altă viziune, nu ca reprezentanții partidului de guvernământ, ei pot să pierde și locul de muncă.”

[17:51] „Dumneavoastră aveți dreptate. Acest caz este foarte urât când astăzi am citit în știrea aceasta. Cum? Pentru mine ceva nou nu a fost, pentru că eu permanent sub în această situație, pentru că toată presa care prezintă guvernare, dar au rămas doar așa presa, permanent, investigație, nu știu de unde ei iau informația incorectă, dar prezintă ca corectă și manipulează permanent. Am citit, am privit și... E straniu și vreau să vă spun cu certitudine, e un comportament foarte rău pentru toată presa care acum e în Republica Moldova și eu sper că vine timp când noi vedem o altă jurnalistică. Noi vedem alți oameni care vor prezenta informația pentru oameni, corect, cu diferite opinii.”

¹⁴ <https://statbank.statistica.md:443/PxWeb/sq/41da09e5-874f-4958-bf4d-3acdd20bd0f7>

¹⁵ https://mecc.gov.md/sites/default/files/1_strategia_educatia-2020_3.pdf

¹⁶ <https://stopfals.md/ro/article/fals-maia-sandu-a-lichidat-scolile-spitalele-primariile-si-a-eliminat-limba-rusa-din-scoli-180440>; <https://www.veridica.ro/stiri-false/fake-news-maia-sandu-a-inchis-200-de-scoli-alungand-tinerii-din-r-moldova>

¹⁷ <https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/nu-325-mec-2024.pdf>

[28:03] „Eu văd ce face domnul Spânu permanent când el vine. El vorbească cu primarii și spun, vreți să aveți canalizare, vreți să aveți apeductul, nu trebuie să vorbiți cu doamna Vlah, nu trebuie să lucrați cu așa, cu așa, cu acestea.”

O altă narațiune promovată în cadrul emisiunii a fost cea a subordonării Republicii Moldova față de capitalele străine:

[41:31] „Da, de învățământ, eu înțeleg de ce, pentru că doamna nu vede viitorul său în Republica Moldova. Ea nu lucrează pentru țara noastră. Noi putem să înțelegem pentru cine. Și este un regret mare, este o problemă mare. Dacă noi avem așa guvernanți, dacă noi avem așa lideri, despre ce viitorul noi putem să vorbim? Ei fac așa că tinerii plec peste hotare.”

[48:22] Dar noi nu am văzut în niciun caz când ei au făcut ceva bun pentru oameni care locuiesc acum în Republica Moldova. Pentru că ei toți au venit, știți, din peste hotare, ei nu sunt profesioniști în domenii care se ocupă, ci ei au venit cu rucsacurile, știți? Și ei știe că după când mandatul lor vor finaliza, ei toți vor pleca peste hotare pentru că casele lor nu sunt aici în Republica Moldova și ei nu văd viitorul lor în Republica Moldova.”

[01:19:35] „Noi, da, noi rămânem, dar ei pleacă peste hotare. Pentru că e casele a lor peste hotare.”

[01:21:22] Eu văd că doamna Sandu folosească acest vector, Uniunea Europeană, pentru campania electorală, doar pentru aceasta. Și ea nu lucrează pentru oamenii care trăiesc în Republica Moldova. Pentru mine, când noi vorbim despre Uniunea Europeană, noi vorbim despre democrația, noi vorbim despre respectarea legii, noi vorbim despre drepturile omului, care trebuie să fie respectate. Noi vorbim despre regiunile care trebuie să aibă condiții egale toate. Noi vorbim despre procesele concrete, despre... democrație în diferite nivele. Dar doamnă, promovează v-am spus, doar despre campania electorală aceste valori. Dacă ei au promovat aceste valori aceste patru ani, eu cred că viața ar fi schimbată, dar vedem că ea s-a amintit de această promovare doar la alegerile prezidențiale.”

[01:23:00] „Sunt multe minciuni. Ei promovează și frică între societatea. Eu v-am spus că așa lucruri urâte.”

Pe parcursul programului, moderatoarea nu a încercat să echilibreze discuția prin precizări sau referințe la alte puncte de vedere, dimpotrivă, a susținut toate declarațiile Irinei Vlah și le-a completat cu afirmații:

[08:31] „Continuăm cu alte probleme. Aici mi-a fost interesant să punem niște accente pe care le-ați subliniat pentru faptul că, cum v-am zis, tot ceea ce se întâmplă și toată conducerea țării, mai mult acum se îngrijorează de niște acțiuni și nu îi vedem mai des să se ducă pe teren și ceea ce spuneți dumneavoastră foarte mult contează ca să audă cetățenii. De asta v-am oprit aici, ca să spuneți. Mai departe, alte probleme?”

[10:12] „Pentru care le fac lobby și ei, se întâmplă, da.”

[10:33] „Deci, ca să înțeleagă cetățenii noștri, oamenii care într-adevăr au aici deja afaceri sau alții care tangențial s-au confruntat sau au avut aici niște acțiuni financiare și ar putea să continue să facă, ei sunt călcați în picioare sau se le pun piedici și niște firme străine care vin acum și au legături cu susținere decât mai multe susținere decât ăștia de aici locali.”

[11:21] „Da, aveți dreptate în această situație.”

[14:30] „Cum se schimbă oamenii, vedeți doamna Vlah?”

[15:40] „Nu, nu, e tragic la acest capitol.”

[16:07] „Știți ce mă deranjează, doamna Vlah, și probabil și dumneavoastră ați auzit despre această emisiune? Sunt situații când, și acum mă gândesc că cine o să-i pedepsească sau cine, cum ziceți dumneavoastră, o să le arate că ei au greșit, pentru că nu are cine, că instituțiile, la fel, din presa, instituțiile care controlează presa, la fel le aparțin și vorbim despre acea dictatură generală deja pe toate instituțiile. Recent a ieșit și a spus un candidat la alegeri prezidențiale și a anunțat candidatura sa și imediat peste o zi sau peste două, nu mai pot, acum ca să mă ierte telespectatorii, la un post de televiziune au făcut o ditamai emisiune de mizerie și au turnat zoi peste un candidat.

Eu cred că deja este bolnăvicios în societatea noastră această metodă, această tehnică de a turna zoi peste un om care a făcut ceva pentru țara asta. Eu îmi imaginez că și dumneavoastră în momentul în care o să declarați că o să fiți candidată în președintă, și o să vorbim despre asta dacă intenționați sau nu, o să vă pregătească la fel așa gen de emisiune. Dar eu cer și solicit ca și jurnalistă, haideți oameni buni să ne oprim o dată. Până unde o să mergem noi și unde o să ajungă societatea asta ca să ne dezbinăm că asta este de rahat, mă scuzați, și acela este cu stea în frunte. Haideți să analizăm fiecare acțiunea acestui om, meritele lui. Dacă el și-a lansat opțiunea de a participa în campanie, haideți să nu mai scoateți toate zoile astea care le inventați acolo prin redacții. Este urât și nu mai pot. Am deja ani în jurnalism, dar trebuie să ne oprim o dată. Asta a fost așa un strigăt, pentru că chiar a fost murdar. Și nu știu cine din instituții, cum zice dumneavoastră, o să-i taxeze. Că fac și eu ca în explicație ce e în filmul celălalt - Он же памятник, кто его поставил?"

[18:58] „Exact, ca cetățeanul să-și facă singur concluzia.”

[19:45] „Exact, trebuie să ne unim eforturile.”

[20:07] „Deci, până la urmă, picătura aceea chinezească a lor de la televiziunile care ..., este cu efect.”

[27:59] „Nu cumva să aude aici, în centru, și să îi oprească această finanțare? Doamne ferește!”

[28:21] „Doamne ferește!”

[30:14] „Ceea ce, la moment, tot ce s-a întâmplat cu actuala guvernare, refuzul total de a comunica și după aceea vizitele astea, considerați că a fost un pas orientat spre cetățeni sau iarăși s-a trișat și s-a pus accentele greșit?”

[33:23] „Da, vom avea multe surprize. Pentru mine, de exemplu, a fost foarte tristă prezența domnului Spânu la Comrat, care în comportament și în comunicare cu oamenii a arătat o superioritate așa urâtă față de oamenii simpli și, cum ziceți dumneavoastră, fotosesiuni. Aceste vizite a lor se termină cu selfie-urile astea. Și în momentul în care oamenii adresau întrebări, domnilor i-au spus că hai să facem un selfie.”

[32:11] „Da, el cam, până la urmă, așa și se numesc.”

[34:41] „Exact, ei simt. Cetățeanul întotdeauna a simțit fătărnicie. Și asta e important.”

[35:55] „Și am vorbit despre situația din Găgăuzia și acel fariseism sau fătărnicie pe care o demonstrează conducerea țării vis-a-vis de oamenii simpli, oamenii cetățenii Găgăuziei. Și asta, cu regret, atestăm la fiecare prezență și a știrilor și a vizitelor pe care le întreprind conducerea țării noastre. Vreau să vorbim mai departe și tot face parte din acele observații pe care dumneavoastră le-ați obținut de la cetățeni, este vorba de închiderea școlilor și spitalelor, că asta ar fi o problemă. Haideți mai ales că a trecut săptămâna educației și, doamne, doamne, atât de pompos s-a vorbit despre toate. Și știți, cel mai mult, și de-asta vă rog să menționați acest fapt, toate activitățile PAS în ultimul timp le realizează la Arena Chișinău. Eu așa, fătărnicie, n-am văzut demult în viața mea. Eu am memorie. Eu nu știu, cetățenii noștri, îmi pare rău că cetățenii noștri uneori n-am memoria. 2019, exact, da. Doamne ferește, era tragedie. Erau toți, vorbeau ăștia galbeni, vorbeau toți despre cât e de rău arena Chișinău. Acum, nu este un eveniment, nu se întâmplă Arena Chișinău. Stau bine, mersi, pe fotoliile celea, care a fost construite de cine? Noi știm de cine. Cum vedeți? E săptămâna educației și problema închiderii școlilor.”

[39:36] „Doamne ferește! Asta cum?”

[40:15] „Care ar fi motivele ca așa, da, au decis să vă închidă.”

[42:07] „Da. Da. Ați văzut acești copii? 300 de copii? Știți? Este într-un fel de semnal „Hai plecați din țară”, da?”

[43:54] „În cazul lor se face inversul. Și educația noastră a ajuns la un nivel cred că destul de dezastruos.”

[44:16] „M-ați șocat pentru că să înțeleg că acești oameni acolo sunt acum într-o situație critică și nici nu i-a întrebat cum ziceți nimeni, eu nu-mi imaginez cum putea să se întâmple asta.”

[53:22] „Da, mai ales că în campaniile care urmează vor fi situații, din câte ne dăm noi bine seama, la fel trucate sau discriminatorii față de alții, așa cum s-a întâmplat în alegerile locale. Și atunci, ca să nu se repete, acțiunile acum ar fi trebuit să curgă, să se întâmple ceva. Dacă nu, putem să punem în cui alegerile de pe acum.”

[01:02:12] „Exact, se pliază retoricii ei, că Moscova și toate relele, mâna Moscovei, mâna Kremlinului. Am înțeles.”

[01:16:26] „Și asta e regretabil pentru societatea noastră. Voi [PAS] ați venit ca să fiți, să uniți societatea noastră și sunteți în majoritate în acest stat și dețineți toate drepturile la toate instituțiile. Păi nu ne mai dezbrinați, că și așa suntem în mână de oameni, că au plecat și pleacă zilnic. Vreau să vă dați cu părerea vis-a-vis de situațiile în Comisia Pre-Vetting și întrebarea mea este aici. S-a discutat foarte mult, da? Și de asta cred că ați vorbit și în alte emisiuni, la alte colegi de e-mail. E vorba totuși de demnitatea moldoveanului la mijloc? Sau e vorba de această frază care, ultimul timp, se spune că noi în zadar o învățăm și o spunem copiilor noștri, ca plecat sabia nu taie?”

[01:17:50] „Adică dumneavoastră considerați că tot ce-i ce se face... Tot ce se face este intenționat ca să ne înglodăm mai tare și să devenim mai dependenți?”

[01:18:40] „Numirea procurorului a fost un obiectiv trâmbițat în campanie, da? A PAS-ului și a Maiei Sandu. mai sunt implicate.”

[01:19:24] „O să-mi dați voi în acest caz să vă citez, pentru că nu ați rostit până acum această frază „PAS și Maia Sandu sunt un accident regretabil al Republica Moldova.” Eu asta am desprins din mesajul pe care l-ați avut astăzi în conferința dumneavoastră de presă și cred că noi vom suporta consecințele încă mult timp la situațiile astea care le discutăm aici în studio, nu doar un an sau doi, recunosc că ar trebui să ne unim, cum ați spus la începutul emisiunii, forțele...”

[01:22:46] „Da, și iarăși se fac aceleași greșeli pe care le-au comis și alți politicieni. Adică ni se insuflă și lucruri care sunt pe jumătate adevăruri și nouă ni se știrbește din imagine.”

În formularea mai multor întrebări, moderatoarea programului a impus anumite atitudini și a sugerat anumite idei de răspunsuri invitatei:

[05:29] „Subminarea păcii, totuși pentru un stat cu statut de neutralitate și situația aceasta care în ultimele luni noi o auzim, că se oferă pentru bugetul sistemului militar, pentru segmentul militar mai mulți bani, participăm la mai multe exerciții militare, că țara vecină, România, ne include pe noi în niște... Considerați că asta sperie oamenii într-atât că ei încearcă dumneavoastră să vă transmiteți mesajul?”

[12:07] „Dacă se poate despre dictatură și despre presă. Suntem în preajma zilei libertății presei, pe 3 mai. Cum considerați dumneavoastră, tot ceea ce s-a întâmplat cu posturile de televiziune, despre care ați menționat dumneavoastră, și site-urile și umilința jurnaliștilor care încearcă să vorbească altfel decât este presa aservită a puterii? Este alarmant pentru un stat ca Republica Moldova care își dorește un parcurs european?”

[24:45] „Ați vorbit, la fel, în cadrul conferinței dvs. despre discriminarea localităților și aș putea să spun că un exemplu elocvent despre discriminare este și faptul sau situația Găgăuziei, și s-a început această discriminare din perioada când dumneavoastră ați fost scoasă ca și membră din guvern, a fost o primă. Nu, dumneavoastră ați fost membră. Doamna actuală, bașcana Găgăuziei, a fost scoasă. Dar dumneavoastră ați, aici, din cadrul Consiliului Suprem de Securitate și acolo, făcând parte din acest Consiliu, aici dumneavoastră ați fost rugată să ieșiți. Și care au fost atunci consecințele pentru Găgăuzia, după părerea dumneavoastră, și care este această discriminare, care este impactul ei asupra societății, omului simplu?”

[30:41] „Da, cum vedeți acele vizite care până la urmă au avut iz de scandal?”

[49:34] „Doamna Vlah, aș fi vrut să mai menționez și un aspect destul de important, consider eu, mai ales cei ce ne așteaptă doi ani de zile campania electorală, într-un an și în celălalt an, și acest lucru este stipulat și în acea recomandare despre care dumneavoastră ați pomenit acum a OSCE, ODIHR. Este vorba de faptul și chiar aș cita aici, punctul 2 din recomandările prioritare ale lor a fost că autoritățile ar trebui să ia toate măsurile necesare pentru a asigura independența în activitatea Comisiei Electorale Centrale. Acest lucru ar putea include o revizuire a compoziției actuale a CEC înainte de următoarele alegeri prezidențiale și parlamentare, pentru a evita posibilitatea de dominare către un singur partid politic. Vă rog frumos să vă dați cu părere, pentru că eu cred că și aici am avut pe cineva, un ex-lucrător,

un ex-șef de CEC, care a spus că ceea ce se întâmplă acum la CEC este rușine și pentru că a pus umărul să facă ca să se transforme această instituție în una transparentă și cu lucrători demni de a se numi membri ai CEC-ului, acum și vedem aceste plecări care, sub semnul întrebării, putem să ne dăm seama ce trăiesc acești oameni de acolo. Dar cum vedeți dumneavoastră această instituție și influențele destul de vădite deja ale PAS-ului asupra ei?”

[01:00:17] *„Am înțeles. Spuneți-ne, vă rog, părerea dumneavoastră ca și politiciană vis-a-vis de evenimentele care s-au produs la Moscova și această campanie creată sau acest bloc „Pobeda/Victoria”, care a fost creat de către Ilan Șor și celelalte partide care au aderat la această structură. Cum o vedeți, eu pe rețele mele de socializare am postat o comparație, vizitele altor demnitari de stat, pentru că s-a întâmplat ce s-a întâmplat, ca să spunem telespectatorilor de cei când au revenit, au fost umiliți în aeroportul de la Chișinău, au fost supuși și unor controale exagerate. Eu mi-am pus întrebarea și vreau să vă dați cu părerea care este diferența unui politician care pleacă ori la Washington, ori în Londra sau la Moscova și dacă nu ar trebui să fim mai atenți un pic cu retorica asta că cine pleacă acolo sau acolo este rău sau este bun. Să ne gândim că politicienii aceștia aduc beneficii țării și cetățenilor cu plecările astea sau nu? Viziunea dumneavoastră.”*

[01:20:16] *„Nu pot să nu vă întreb, pentru că este un obiectiv și lansat de președinta actuală, care speră că va câștiga în referendum cu mesajul de aderare la Uniunea Europeană și dacă asta este important sau nu [...] Dumneavoastră ați intrat în esență și, până la urmă, ce este pentru dumneavoastră acest vector?”*

În unele cazuri, prezentatoarea a făcut generalizări fără să ofere date exacte, care să permită consumatorilor de informații să înțeleagă esența faptelor:

[45:20] *„Da, dacă vorbim despre toate lucrurile acestea, putem să concluzionăm că în unele situații și pe regiune și pe alte localități se încalcă drepturile omului, da, drepturile fundamentale ale omului, care sunt apropo și în convențiile europene stipulate și în Constituția noastră. Și asta nu înțeleg unde duce, pentru că nouă ni se spune că vrem în Uniunea Europeană unde este așa și se spune așa, dar până la urmă la noi se face inversul, absolut inversul. Și atunci îmi dau seama că poate ei nici nu au idei, nici nu vor să ne ducă în Uniunea Europeană, vor să stagneze acest proces și ne se dau niște falsuri. Așa, vorbim despre respectarea drepturilor omului. Există și au existat preocupări legate de încălcarea drepturilor omului în Găgăuzia, ca și etnie, ca și cetățenii acestei țări. Toate, dacă le luăm așa să le analizăm. Dumneavoastră, din perioada când ați fost bașcană, ați încercat cumva să scoateți la iveală aceste încălcări și să luptați pentru ele? Și acum, dacă faceți acest lucru?”*

Rezultatele controlului arată că furnizorul de servicii media, în programul monitorizat, nu a asigurat respectarea unor principii de informare corectă conforme cu standardele CSMA. Cu toate că critica la adresa guvernării este parte integrantă a activității reprezentanților opoziției și a mass-media într-o societate democratică, moderatoarea programului nu a depus eforturi necesare pentru a se asigura că consumatorul de informații nu este indus în eroare cu privire la fapte. Au fost puse în discuție mai multe teme de interes public, dar cu o abordare unilaterală, omițându-se informații, perspective importante, date despre context sau referințe la diferite viziuni asupra problemelor care ar fi contribuit la o înțelegere mai completă a subiectelor.

În special, acest lucru se referă la subiectul despre sistemul de apărare și securitate al Republicii Moldova. În program au fost vehiculate alegații despre prezența militară străină, creșterea bugetului pentru apărare și presupusa dorința a oficialilor de a implica țara în război. Cu toate acestea, nu s-a făcut referire la schimbarea contextului de securitate în regiune, în special la invazia militară a Federației Ruse în Ucraina, care a determinat nu doar Republica Moldova, ci și alte țări din regiune să-și revizuiască politicile de apărare. Asta se referă și la clarificări importante din partea oficialilor moldoveni cu privire la misiunile de apărare străine, deși aceste informații au fost larg difuzate de mass-media și discutate în spațiul public. Iar inducerea în eroare a opiniei publice pe un subiect atât de sensibil precum securitatea poate intensifica frica, incertitudinea și neîncrederea populației în măsurile statului din acest domeniu.

În mod similar, în discuțiile pe alte teme de interes public, cum ar fi închiderea școlilor, moderatoarea programului nu a încercat să echilibreze discuția, deși unele date prezentate de invitată fuseseră anterior dezmințite în spațiul public de mai multe ori, fiind în contradicție cu statisticile oficiale. Această abordare la fel nu corespunde principiilor informării corecte și de bună-credință stabilite de CSMA.

Datele raportului de control arată că autoarea programului nu a ținut cont nici de principiul imparțialității. Moderatoarea a adus laude invitatei din platou pentru calitățile ei personale și cele de politiciană, ceea ce a contrastat cu acuzațiile de fățarnicie și aroganță aduse de Irina Vlah oponentilor săi politici. Jurnalista, pe parcursul programului, a sprijinit poziția și acuzațiile invitatei și în cele mai multe cazuri nu a intervenit pentru a solicita clarificări ale declarațiilor, oferirea de detalii, argumente sau probe. În plus, realizatoarea programului a folosit de mai multe ori exclamații aprobatoare și expresii cu încărcătură emoțională, precum „Doamne ferește!”, „m-ați șocat”, „cum așa?”, ceea ce a amplificat mesajele invitatei. Autoarea programului a formulat unele întrebări în așa fel încât să sugereze anumite atitudini și să îndrume invitata spre un anumit răspuns.

La fel, atât invitata, cât și moderatoarea, au recurs de multe ori la generalizări prin folosirea cuvintelor „toți”, „toate”, „permanent” sau prin referințe la unele presupuse abateri fără a oferi date exacte, fapte sau dovezi care să permită consumatorului de informații să-și formeze propriile concluzii în privința acestor declarații.

În acest sens, sunt relevante prevederile **art. 13 alin. (1) lit. b) din CSMA**: *„În virtutea dreptului fundamental la informare, furnizorii de servicii media trebuie să respecte următoarele exigențe: b) să informeze cu privire la un fapt sau un eveniment corect, iar informația să fie verificată și prezentată în mod imparțial și cu bună-credință.”*

Totodată, este de menționat că, prin Decizia CA nr. 382 din 24.11.2023, „COTIDIAN” SA, fondatoarea serviciului media audiovizual de televiziune „TVC 21”, a fost sancționată cu amendă în mărime de 5 000 de lei pentru încălcarea repetată a prevederilor art. 13 alin. (1) lit. b) din CSMA, în conformitate cu prevederile art. 84 alin. (5) lit. k) din CSMA.

Prin scrisoarea nr. 27/06 din 27 iunie 2024, furnizorul de servicii media audiovizuale SA „COTIDIAN” s-a expus asupra raportului de control, comunicând CA următoarele: *„Compania, „COTIDIAN” SA regretă că activitatea furnizorului de servicii media audiovizual a dat naștere unor astfel de proceduri. Totodată, considerăm că un astfel de comportament a prezentatoarei emisiunii ca fiind incorect și care încalcă etica jurnalistică. Aducem la cunoștința membrilor Consiliului Audiovizualului că prezentatoarea programului, Margareta Răducan, a fost sancționată pentru comportamentul din cadrul programului. Reiterăm faptul că „Cotidian” SA, în calitate de fondatoare a postului de televiziune cu emisie prin cablu „TVC 21” din mun. Chișinău, regretă ce s-a întâmplat și va lua măsuri corespunzătoare pentru a exclude repetarea unor astfel de fapte. Solicităm respectuos Consiliul Audiovizualului să ia în considerație că postul „TVC 21” depune toate eforturile întru respectarea prevederilor Codului serviciilor media audiovizuale la difuzarea programelor sale.”*

Analizând raportul de control în ședința publică din 28 iunie 2024, membrii CA au constatat că furnizorul de servicii media „COTIDIAN” SA, ca urmare a difuzării programului audiovizual „Important” din 29 aprilie 2024, nu și-a onorat obligația să informeze cu privire la un fapt sau un eveniment corect, iar informația să fie verificată și prezentată în mod imparțial și cu bună-credință, așa cum prevede art. 13 alin. (1) lit. b) din CSMA.

În concret, membrii CA au subliniat importanța contextului în care a fost difuzat programul audiovizual menționat. Astfel, în context pre-electoral, având în vedere laudele moderatoarei în adresa invitatei, care are ambiții prezidențiale, programul audiovizual poate fi privit nu doar ca o emisiune de dezbateri, ci și ca una de promovare a imaginii unui potențial candidat, iar în contextul securității în regiune, programul conține elementele campaniilor de dezinformare și manipulare, a căror țintă a devenit această temă. Totodată, din raportul de control rezultă clar că moderatoarea programului audiovizual nu a luat toate măsurile pentru a evita anume manipularea și distorsionarea faptelor care au fost puse în discuție.

De asemenea, membrii CA au remarcat faptul că furnizorul de servicii media a recunoscut încălcarea și și-a exprimat acordul cu constatările raportului de control, fiind propusă sancționarea acestuia cu amendă în mărime minimă, de 10 000 de lei.

În temeiul prevederilor Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018,

Consiliul Audiovizualului al Republicii Moldova DECIDE:

1. Se ia act de rezultatele controlului serviciului media audiovizual de televiziune „TVC 21”.
2. Se sancționează cu amendă în mărime de 10 000 de lei „COTIDIAN” SA, fondatoarea serviciului media audiovizual de televiziune „TVC 21”, pentru încălcarea repetată a prevederilor art. 13 alin. (1) lit. b) din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018, în conformitate cu art. 84 alin. (6) lit. d) din Cod.
3. În conformitate cu prevederile art. 84 alin. (11) și (12) din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018, serviciul media audiovizual de televiziune „TVC 21” este obligat să difuzeze textul sancțiunii în următoarele 48 de ore de la data adoptării deciziei privind aplicarea sancțiunii, sonor și/sau vizual, de cel puțin 3 ori, în orele de maximă audiență, din care o dată în principalul program audiovizual de știri, în cazul serviciilor media audiovizuale generaliste și/sau de știri:

Consiliul Audiovizualului a sancționat cu amendă în mărime de 10 000 de lei serviciul media audiovizual de televiziune „TVC 21” pentru încălcarea repetată a prevederilor art. 13 alin. (1) lit. b) din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018, potrivit cărora: „În virtutea dreptului fundamental la informare, furnizorii de servicii media trebuie să respecte următoarele exigențe: b) să informeze cu privire la un fapt sau un eveniment corect, iar informația să fie verificată și prezentată în mod imparțial și cu bună-credință.”

4. Furnizorul de servicii media „COTIDIAN” SA va prezenta, în termen de 5 zile de la data aducerii la cunoștință a prezentei decizii, un raport despre executarea prevederilor art. 84 alin. (11) și (12) din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018, care va include data și ora difuzării textului sancțiunii.
5. Furnizorul de servicii media „COTIDIAN” SA va prezenta dovada achitării amenzii în termen de 30 de zile de la data aducerii la cunoștință a prezentei decizii.
Datele bancare pentru achitarea amenzii:
Cod fiscal: 1006601000037
Beneficiar: Ministerul Finanțelor – Trezoreria de Stat
Adresa băncii: mun. Chișinău, str. Constantin Tănase nr. 7
Codul IBAN: MDXXTRGAAA143111LLLL0000.
6. Prezenta decizie poate fi contestată în ordine de contencios administrativ la Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani (MD-2068, mun. Chișinău, str. Kiev nr. 3), în termen de 30 de zile din data comunicării acesteia, fără a fi necesară depunerea unei cereri prealabile.
7. Controlul asupra executării prezentei decizii se pune în sarcina Direcției control servicii media audiovizuale și Serviciului financiar.
8. Prezenta decizie intră în vigoare la data adoptării și se publică pe pagina web oficială a Consiliului Audiovizualului.

PREȘEDINTĂ

Liliana VIȚU-EȘANU